

❖ *Biserica* este un mediu de progres duhovnicesc, dar nu un mediu cum este societatea în care învățăm să citim, să scriem, să vorbim, să ne orientăm în viață, ci este Împărăția lui Dumnezeu, este un mediu de har, un mediu de energie spirituală, pe care o dă Dumnezeu celor care sunt ai Lui. Este o deosebire între un om care are și unul care nu are harul lui Dumnezeu prin Sfintele Taine. Harul lui Dumnezeu - fiind o energie necreată care pornește din Dumnezeu - îl ajută pe credincios să realizeze niște lucruri care fără harul lui Dumnezeu nu se pot realiza. (CPD, p. 229-230)

❖ *Biserica* este un mediu de progres duhovnicesc în sensul că ne dă un ideal de urmat. Cineva care știe că există o perioadă de post sau niște zile de post, zilele aceste trebuie respectate. Dacă nu le respectăm înseamnă că pentru el nu există zilele acestea, nu ia seama la învățătura *Bisericii*. *Biserica* ține și de o tradiție, noi suntem mai mult tradiționali decât biblici. Sunt alți credincioși care se laudă cu Scriptura, răsfoiesc Scriptura. Spun că uite, aici scrie așa, uite că dincolo ce zice. Noi nu avem așa o practică. De ce? Pentru că la noi Scriptura este ceva sfânt. (CPD, p. 232)

❖ În acest înțeles Sfânta noastră *Biserică* este o *Biserică* a Tainelor, este o *Biserică* a Sfintelor Taine, este *Biserica* în care se lucrează acele mijloace, acele rânduieli de slujbă în cuprinsul cărora credincioșii primesc harul Duhului Sfânt. (CPD, p. 293)

❖ Nu știi dacă v-ați gândit vreodată că *Biserica* este „Cerul cel de pe pământ” sau că *Biserica* și sfintele slujbe sunt raiul lui Dumnezeu pe pământ. Iar Sfânta Liturghie este Împărăția lui Dumnezeu pe pământ deoarece la Sfânta Liturghie facem lucrul lui Dumnezeu și îi închipuim pe heruvimi. Cine sunt heruvimii? Pomenim de heruvimi când zicem despre Maica Domnului: „Ceea ce ești mai cinstită decât heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât serafimii”. Maica Domnului este mai cinstită decât heruvimii și decât serafimii, este mai mare decât toate oștile cele cerești. Iar noi îi închipuim pe heruvimi la Sfânta Liturghie. Care noi? Cei care suntem acum prezenți. Am zis: „Noi, care pe heruvimi cu taină închipuim și făcătoarei de viață Treimi, întreit sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească de la noi să o lepădăm. Ca pe Împăratul tuturor să-L primim, pe Cel în chip nevăzut înconjurat de cetele îngerești. Aliluia. Aliluia. Aliluia”. Cum de îi închipuim noi pe heruvimi aici, pe pământ? Deci, aici, pe pământ facem lucruri cerești: Sfânta Liturghie este un lucru ceresc, nu e un lucru pământesc. Sfânta Liturghie este un lucru pe care îl fac oamenii, cu voia lui Dumnezeu, ca să fie și pe pământ, îl fac în „Cerul cel de pe pământ”, în *Biserică*. Astfel, la Sfânta Liturghie se fac lucruri pe care le fac îngerii în cer. Și atunci, noi îi închipuim pe heruvimi. (CFS, p. 69-70)

❖ *Biserica*, înțeleasă ca locaș de închinare, este cerul cel de pe pământ. Noi credem în existența cerului celui mai presus de lume, dar știm că există și un cer pe pământ. Iar cerul cel de pe pământ este locașul lui Dumnezeu, Sfânta *Biserică*. Pentru că în Sfânta *Biserică*, în locașul închinat lui Dumnezeu, se fac lucruri cerești aici pe pământ, se fac sfintele slujbe, se face Sfânta Liturghie, și acestea sunt lucruri cerești. (VDL, p. 29)

❖ Tot ce se face în Sfânta noastră *Biserică* este ca să ne pună în legătură cu Dumnezeu, ca să ne facă gânditori de Dumnezeu, ca să ne facă cinstitori de Dumnezeu, ca să ne facă purtători de Dumnezeu, ca să ne facă purtători de Hristos și purtători de Duh și să avem Sfânta Treime lucrătoare în noi. Toate lucrurile acestea se pot realiza numai în atmosfera de gând pe care ne-o dă Sfânta *Biserică*. (VDL, p. 29-30)

Mersul la biserică

❖ Ce program dau eu: întâi frecvența la biserică. Nu concep ca un creștin să nu meargă la biserică, și mai ales creștin ortodox să nu meargă la biserică în duminici și sărbători, mai ales în duminici la Sfânta Liturghie. Două ceasuri pentru Dumnezeu, dacă cred în Dumnezeu, nu e prea mult două ceasuri pe săptămână. (BM, p. 17)

❖ Când vine cineva la mine la spovedit nici nu stau de vorbă cu el dacă-mi spune că nu merge la biserică. N-am ce vorbi, îl socotesc ca pe un păgân. Singurii care au îngăduința să nu ia parte la sfintele slujbe în duminici și sărbători sunt oamenii care nu pot ajunge la biserică din pricină de boală. Dar, dacă ești om sănătos și cu credință și nu vii la biserică, înseamnă că întorci spatele lui Dumnezeu, că nu ai în vedere Biserica lui Dumnezeu, că nu ai în vedere cerul cel de pe pământ, că ocolești împărăția lui Dumnezeu, că nu aduci întreit sfântă cântare lui Dumnezeu împreună cu heruvimii din cer, aici pe pământ; înseamnă să nu zici: „Sfânt, Sfânt, Sfânt e Domnul Savaot...” și de aceea nu știi dacă te poate ierta Dumnezeu în cazul când nu te silești să-ți schimbi viața și să faci ceea ce n-ai făcut până acum, să faci de acum încolo. (CLP, p. 50-51)

❖ Ce facem noi la Biserica? Ceea ce fac îngerii în ceruri. Nu zicem noi la Biserica: “Noi, care pe Heruvimii cu taină închipuim și făcătoarei de viață Treimi întreit-sfântă cântare aducem; toată grija cea lumească de la noi s-o lăpădăm”? Iată... măcar acum să nu ne gândim la lucruri din afară de Biserica, măcar acum să lăsăm toată grija cea lumească, toată îngrijorarea, toată neîncrederea, toată nemulțumirea, toată nesiguranța. Acum, când închipuim pe heruvimi, când aducem întreit-sfântă cântare lui Dumnezeu, când vrem să primim pe Împăratul tuturor, pe Cel în chip nevăzut înconjurat de cetele îngerești, acum când vrem să zicem: Aliluia! Aliluia! Aliluia! adică “Lăudați pe Domnul!”, acum să nu mai avem nici o grijă a pământului, acum să fim eliberați de toate, ca să fie împărăția lui Dumnezeu în noi.

Sunt atâtea binecuvântări pe care le primesc credincioșii la Sfânta Liturghie și cine ocolește Sfânta Liturghie ocolește și binecuvântările, nu-l interesează binecuvântările lui Dumnezeu care ni se dau în lumea aceasta prin mijlocire preotească. (CLP, p. 128)

❖ Zilele trecute am aflat, și m-am mirat de lucrul acesta, că în București numai un singur om dintr-o sută merge la Biserica. Un singur om dintr-o sută! Pentru că sunt aproape trei milioane de oameni și din aceștia poate că nu merg 30 de mii

într-o duminică la biserică. Cu groază mă gândesc că unul dintr-o sută merge la biserică. E prea puțin, foarte, foarte puțin! Bineînțeles că în celelalte localități lucrurile nu stau așa. Poate stau mai rău, poate stau mai bine. În orice caz, azi dimineață am vorbit cu părintele din Victoria și l-am întrebat cam câți oameni merg la biserică și mi-a răspuns că aproximativ 400 cu copii cu tot. 400 din 10.000 de oameni ! Asta înseamnă 4%. Dintr-o sută de oameni numai patru merg la biserică. Aceștia care mergem, dovedim că măcar atâta credință avem, cât să fim în biserică. (CLP, p. 179)

❖ Eu nu-i laud pe cei care vin la biserică și după aceea fac orice, ci îi laud pe aceia care vin la biserică și după aceea trăiesc ca-n biserică și după biserică. (CLP, p. 180)

❖ Înmulțiți credința, trăiți în așa fel încât și în afară de biserică să fiți ca în biserică și atunci darul lui Dumnezeu va fi cu voi și bucuria noastră, a celor care suntem puși să legăm și să dezlegăm păcatele va fi mare... (CLP, p. 396)

❖ Oameni care vin la mine și se prezintă destul de bine din punct de vedere social, nu și din punct de vedere religios, în momentul în care află că trebuie să meargă duminica la biserică, deja stau la îndoială. De ce? Pentru că pentru asta nu sunt structurați, pentru asta trebuie să facă un efort, pentru asta trebuie să se dirijeze, pentru asta trebuie să își rânduiască ei viața în felul acesta. Aceștia sunt oameni care nu împlinesc „toată dreptatea”, împlinesc o parte din dreptate și n-ajung niciodată să fie drepti pentru că totdeauna sunt cu știrbire. (CPD, p. 39-40)

❖ Sunt oameni care spun că ei se roagă, chiar dacă nu merg la biserică și, totuși, sunt oameni corecți. Cunosc și eu oameni corecți care nu sunt credincioși cum suntem noi. Știu că sunt astfel de oameni, dar aceștia nu pot fi numărați la credincioși și nu pot fi binecuvântați de Dumnezeu, pentru că Dumnezeu binecuvântează pe cei care Îl binecuvântează pe El: „Cel ce binecuvântezi pe cei ce te binecuvântează, Doamne”. (CPD, p. 101)

❖ A venit la mine cineva, așa, întâmplător, în legătură cu spovedania, și îl întreb: „Ce faci tu când ar trebui să fii la biserică duminică?”. El spunea că nu merge duminica la biserică. Și zice: „Mă uit la televizor”. I-am spus: „Știi ce înseamnă asta? Înseamnă să ai televizorul în față și pe Dumnezeu în spate. De acum să schimbi lucrurile: să-L pui pe Dumnezeu în față și televizorul în spate. (CPD, p. 270-271)

❖ Pe noi nu ne plictisește Liturghia, deși Liturghia e aceeași. În toate duminicile e aceeași Liturghie, în toate sărbătorile e aceeași Liturghie, e aceeași slujbă principală pe care noi o trăim... Cineva care se duce la biserică să se informeze ce e acolo, merge de două-trei ori, deja știe și nu-l mai interesează informativ pentru că știe despre ce e vorba. Dar dacă nu *participă* la slujbă sigur că îl obosește, îl plictisește. Dar fără asta nu se poate. Nu există înaintare în spiritualitate fără prezența noastră la sfintele slujbe și, mai ales, duminica, pentru că în celelalte zile nu poate omul să meargă și nici nu cerem... Vin unii oameni la spovedit și spun că n-au fost duminica la biserică, dar că au fost vineri la maslu, la dezlegări. Foarte bine, eu sunt bucuros

că merg oamenii miercurea și vinerea și când se fac dezlegări și masluri. E bine, e foarte bine, dar nu e destul. Pot să nu mergă niciodată miercurea și vinerea, dar dacă merg duminica își împlinesc datoria. Dacă nu merg duminica, pot să mergă în toate zilele săptămânii, însă nu își împlinesc datoria. Pentru că cei care merg la dezlegări și la masluri și lucruri de felul acesta, merg mai mult dintr-o necesitate, să zicem așa, imediată. Dintr-o necesitate nu atât spirituală, cât materială, cu niște gânduri de a reuși în viața de toate zilele. Nu am nimic împotriva pentru că și acestea țin de Dumnezeu și de rânduiala Bisericii. Însă, în realitate, duminica trebuie să mergă oamenii la biserică și dacă nu merg duminica nu-și împlinesc datoria. Adică, trebuie să te orientezi în așa fel încât să ții seama de Dumnezeu. Cine nu ține seama de Dumnezeu, nu are Dumnezeu, chiar dacă zice el că crede. (CPD, p. 332-333)

❖ În ceea ce privește Legea, dacă-i întrebam pe ai mei despre anumite lucruri pe care le facem, de ce le facem – de pildă: de ce mergem la biserică – ei spuneau: „Așa e Legea!”. Dacă-i întrebam de ce postim, răspundeau: „Așa-i Legea!”. Dacă-i întrebam de ce facem un alt lucru din punct de vedere religios, ei spuneau tot timpul, asta era singura lor explicație: „Așa-i Legea!”. Știau de o Lege, așa cum au știut în anul 1700 aceia dintre care unii au trecut la credința catolică, rămânând totuși ortodocși și spunând: „Trecem, dar toată Legea să ne rămână pe loc”. Adică, nu ne interesează foarte mult unde suntem numărați, ci ne interesează cum să ne trăim Legea, Legea pe care am primit-o de la moșii și strămoșii noștri. Avem o Lege și la Lege nu vrem să renunțăm! De ce? Pentru că o avem! E o chestiune importantă pentru noi, ortodocșii, care suntem tradiționaliști prin existența noastră: Să nu-ți lași Legea! Să nu te duci după alții care sunt de altă credință, de altă Lege. Să-ți prețuiești Legea, pentru că ai o Lege. Dacă ai o Lege s-o și prețuiești! Iar dacă n-ai nici o Lege, atunci poți să mergi oriunde, poți să fii oriunde! (CFS, p. 6)

❖ Într-o zi au bătut la ușa chiliei mele doi tineri căsătoriți. Mi-au adus un pomelnic și mi-au cerut să le fac o rugăciune. Am intrat în vorbă cu ei și, așa cum mi-am statornicit eu o rânduială, i-am întrebat dacă merg la biserică. Și atunci ei mi-au răspuns: „Nu suntem așa de bătrâni ca să mergem la biserică”. Și atunci am zis: „Doamne, înmulțește bătrânii!”... Să știți, iubiți credincioși, că mie îmi place să le spun la oameni că dacă cineva vrea să ajungă în cer, în cerul mai presus de lume, trebuie, mai întâi, să treacă prin cerul cel de pe pământ, iar cerul cel de pe pământ e Biserica. (VDL, p. 158-160)

❖ „Am o fetiță de opt ani; până la șase-șapte ani stătea la toată Slujba Sfintei Liturghii, acum nu mai are răbdare. S-o mai iau la Slujba Sfintei Liturghii, chiar dacă mai iese din când în când din biserică, sau s-o las acasă? Cum să procedez?”

Și într-un fel și într-altul: o mai aduci la biserică să nu-și uite de biserică, o mai lași și acasă, pentru că nu are răbdare... Slujbele noastre sunt făcute pentru oameni mari, pentru oameni pricepători, pentru oameni care știu pentru ce stau

acolo, pentru oameni care participă la slujbă. Nu sunt făcute pentru copii care, la măsura lor, nu înțeleg. Așa că aceia care aveți copii trebuie să vă lăsați voi după copii, nu copiii după voi, la măsura voastră. Se zice că niciodată nu poți să ceri unui copil să meargă la același pas cu un om mare. Un copil are pas de copil. Dacă vrei să mergi cu el, te lași tu după el, trebuie să-i înțelegi neputința lui; nu-i ceri niște lucruri pe care nici tu nu le-ai făcut când erai copil și nici nu le-ai fi putut face. (VDL, p. 30)

❖ Pentru a avea o viață duhovnicească trebuie: să mergem neapărat la biserică; să începem ziua și să o sfârșim cu Dumnezeu; să ne împodobim mintea cu gândurile lui Dumnezeu, din dumnezeiasca Scriptură; să ne facem rânduială în minte prin rugăciunea de toată vremea; să facem și lucrarea postului, atât cât o putem face. (CLP, p. 469)

Blândețea (vezi și *Mânia*)

❖ Să ne cercetăm pe noi înșine și să rânduim lucrurile în așa fel încât să fim stăpâni peste răutăți. Să ne gândim apoi la blândețe, care stă împotriva *mâniei* și despre care Domnul Hristos spune că ar trebui s-o avem din inimă, să izvorască cumva din noi; așa cum izvorăște de multe ori *mânia* din noi, așa ar trebui să izvorască din noi blândețea, să ajungem să fie blândețea înlocuitoare a *mâniei*, să nu mai fim în stare să ne *mâniem*. (CLP, p. 245)

❖ O luptă întreagă și de multă vreme este trebuitoare pentru dobândirea *blândeții*. Osteneli și sudori duhovnicești în rugăciune și întru supunerea către Dumnezeu sunt cu totul de trebuință pentru dobândirea *blândeții*, dar odihna cea pe care o aduce ea este vrednică de toate ostenelile și de toate luptele. Bucuria de a fi cu Domnul cel blând și smerit cu inima, bucuria de a te ști cu adevărat stăpânitor al patimilor este mai mare decât toată osteneala cea trebuitoare pentru dobândirea *blândeții*. (GDA, p. 107)

Blestemele

❖ Credincioșii doresc să aibă o viață pe care s-o binecuvânteze Dumnezeu și Dumnezeu binecuvântează viața curată. În Vechiul Testament sunt texte în care se spune că dacă împlinim voia lui Dumnezeu, Dumnezeu ne binecuvântează și în casă și afară și pe câmp, iar dacă nu împlinim voia lui Dumnezeu atunci suntem sub *blestem* oriunde ne-am găsi. (CFS, p. 100-101)

❖ Pentru a nu ajunge să poți fi blestemat trebuie să duci o viață superioară. În Deuteronom 32 se spune pe cine binecuvintează Dumnezeu și pe cine *blestemă*. Dacă duci o viață superioară, corectă, după voia lui Dumnezeu, nu ajungi niciodată sub blestem. Dacă nu duci o viață superioară, corectă, blestemul e asupra ta și nu știu dacă te poate dezlega cineva de ceea ce trebuie să pătimești pentru păcatele tale.